

Toezicht vooruitblik

2016

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Doelstellingen en aanpak	6
	2.1 Missie en ambitie toezicht	6
	2.2 Middellangetermijn strategie – Visie op Toezicht	7
	2.2.1 Uitdagingen voor de financiële sector	7
	2.2.2 Versterking toezichtaanpak: vier speerpunten	7
3.	Agenda 2016	12
	3.1 Thematisch toezicht langs drie lijnen	13
	3.1.1 De Nederlandse financiële sector voldoet tijdig en adequaat aan nieuwe wet- en regelgeving en vergroot daardoor haar schokbestendigheid	13
	3.1.2 De Nederlandse financiële sector handelt integer en transparant, waarmee zij bijdraagt aan het vertrouwen in de sector	18
	3.1.3 De Nederlandse financiële sector houdt rekening met macro-economische ontwikkelingen en is toekomstbestendig	23
	3.2 Regulier toezicht	28
	3.2.1 Banken	28
	3.2.2 Verzekeraars	29
	3.2.3 Pensioenfondsen	30
	3.2.4 Overige instellingen	31
	3.2.5 BES-toezicht	32
	Bijlage A: Beoogde effecten themaonderzoeken 2016	35
	Bijlage B: Tijdsplanning themaonderzoeken 2016	37

1 Inleiding

4 Voor u ligt DNB's Toezicht vooruitblik 2016. Hierin leest u wat het komende jaar de prioriteiten zijn voor de financiële sector in Nederland, in samenhang met onze missie en ambities. In hoofdstuk 2 presenteren we eerst de missie en ambities van ons toezicht, samen met de belangrijkste punten uit onze middellangetermijnstrategie: de Visie op Toezicht 2014-2018. Hoofdstuk 3 laat daarna zien wat dat, samen met de actuele ontwikkelingen in de financiële sector, betekent voor de prioriteiten in ons toezicht in 2016, zowel in het thematische als het reguliere toezicht.

Deze Toezicht vooruitblik omvat het prudentiële en het integriteitstoezicht. Ook raakt het andere taken van DNB, zoals het oversight op betrouwbaar en efficiënt betalings- en effectenverkeer en de afwikkeling van banken in problemen, zonder grote risico's voor het financiële systeem, de economie en de belastingbetaler (resolutie). Hoewel deze DNB-taken buiten het kader van deze Toezicht vooruitblik vallen, zullen we daar waar relevant wel naar verwijzen.

Samenwerking en dialoog

DNB voert als partner binnen het Single Supervisory Mechanism (SSM) het prudentiële toezicht op banken uit, onder de eindverantwoordelijkheid van de ECB. Bij de bespreking van het toezichtprogramma voor banken in deze brochure staan we hier uitvoerig bij stil. Daarnaast werkt DNB bij de uitoefening van een groot deel van haar toezichttaken samen met de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en andere toezichthouders.

In de Visie op Toezicht 2014-2018 gaven we aan meer met de onder toezicht staande instellingen in dialoog te willen over wat zij zien als de grootste risico's. In die geest is een concept van deze Toezicht vooruitblik op 24 september besproken met vertegenwoordigers uit de verschillende financiële sectoren. De toen gedane suggesties zijn waar mogelijk verwerkt in deze finale versie. Uiteraard blijft DNB eindverantwoordelijk voor deze brochure en haar toezichtkeuzes.

Vooruitblik

In deze brochure leest u wat u van DNB kunt verwachten als onder toezicht staande instelling. Daarnaast informeren we met deze publicatie ook het bredere publiek en andere stakeholders over de toezichttaak van DNB. De Toezicht vooruitblik vervangt de publicatie Thema's DNB toezicht. De aankondiging van de toezichtthema's uit Thema's DNB toezicht, vindt u nu terug in hoofdstuk 3. Nieuw is dat de toezichtthema's worden ingebed in een bredere beschrijving van de toezichtactiviteiten van DNB. In de ZBO-begroting Toezicht, die DNB binnenkort uitbrengt, verantwoorden we de kosten van dit toezichtprogramma nader.

In de toekomst streven we ernaar om de kosten van het toezicht ook terug te laten komen in deze Toezicht vooruitblik. DNB hoopt dat deze publicatie bijdraagt aan een helder beeld van waar wij als toezichthouder voor staan, wat we willen bereiken en hoe we daar aan werken.

2 Doelstellingen en aanpak

6

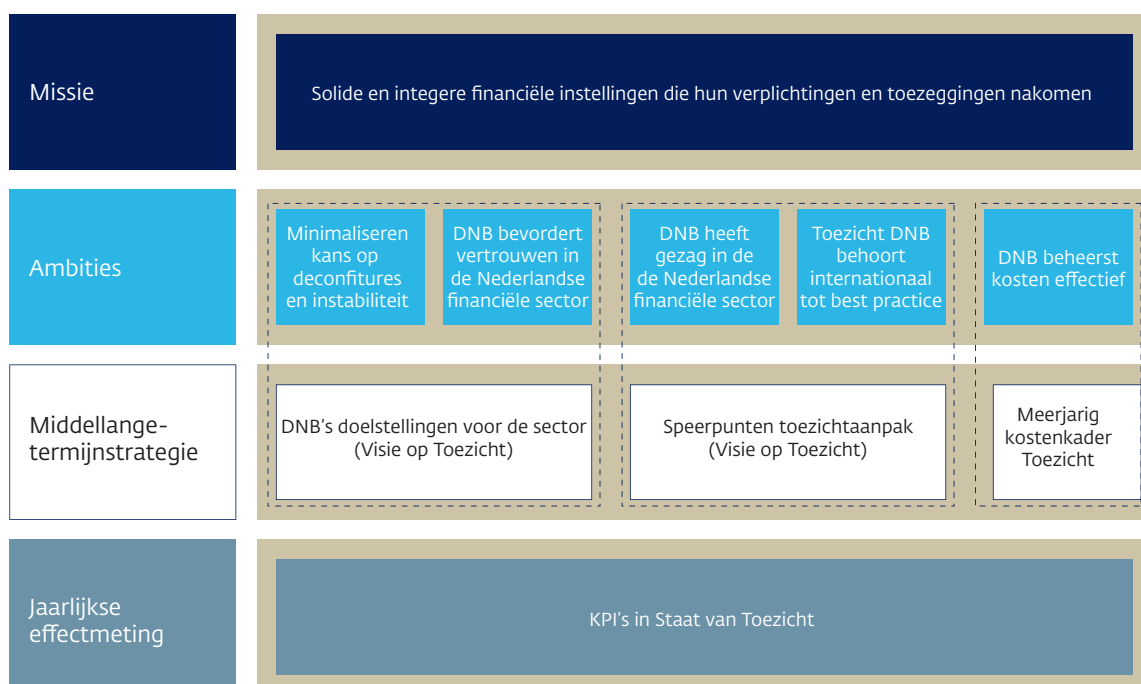
DNB heeft als toezichthouder haar missie geconcretiseerd in vijf ambities. De Visie op Toezicht vormt de middellangetermijnstrategie voor het realiseren van deze ambities. Vanaf 2016 publiceert DNB ieder voorjaar in de Staat van het Toezicht in welke mate deze strategie effect heeft gehad (zie figuur 1).

2.1 Missie en ambitie toezicht

DNB werkt aan solide en integere financiële instellingen die hun verplichtingen en toezeggingen nakomen. Deze missie is vertaald in vijf concrete ambities:

- Het toezicht van DNB slaagt erin de kans op deconfitures en instabiliteit te minimaliseren.
- Het toezicht van DNB bevordert het vertrouwen in de Nederlandse financiële sector.

Figuur 1 - Missie, ambities, middellangetermijnstrategie & effectmeting

- DNB heeft gezag in de Nederlandse financiële sector.
- Het toezicht van DNB behoort internationaal tot de best practice.
- DNB beheerst de kosten voor het toezicht effectief.

Deze toezichtambities vormen het uitgangspunt voor wat DNB met haar toezicht wil realiseren.

2.2 Strategie voor de middellange-termijn - Visie op Toezicht

In de Visie op Toezicht 2014-2018 presenteren we onze middellangetermijnstrategie waarmee we onze ambities willen realiseren. Deze bestaat uit twee onderdelen. Ten eerste de belangrijkste uitdagingen waar de financiële sector de komende jaren voor staat en die verhoogde aandacht vragen van zowel sector als toezichthouder. Ten tweede: vier speerpunten ter versterking van onze toezichtaanpak.

2.2.1 Uitdagingen voor de financiële sector

De Visie op Toezicht besteedde uitvoerig aandacht aan wat DNB de komende jaren ziet als de grootste uitdagingen voor de financiële sector. Hoewel sindsdien in de externe omgeving veel is gebeurd, zijn deze uitdagingen naar ons oordeel nog vrijwel onverminderd actueel. Het aanpakken van deze uitdagingen is nodig om onze toezichtmissie succesvol in te vullen: solide en integere instellingen.

Daarom hebben we in de Visie op Toezicht ook aangegeven waar wij in 2018 willen staan met de aanpak van deze uitdagingen (zie figuur 2 voor een korte samenvatting van de doelstellingen per sector).

2.2.2 Versterking toezichtaanpak: vier speerpunten

In de Visie op Toezicht heeft DNB naast de uitdagingen vier speerpunten geformuleerd voor de versterking van de toezichtaanpak: DNB wil een sterke speler zijn in het SSM, de kwaliteit van haar analyses verder verbeteren, de integriteit in de sector vergroten én transparant zijn waar dat mogelijk is. Daar hebben we sinds het uitbrengen van de visie al hard aan gewerkt, maar er liggen ook zeker nog uitdagingen.

DNB is een invloedrijke speler binnen het SSM

De bankenunie die in 2014 van start is gegaan, vergroot de weerbaarheid van de bancaire sector. Met de bankenunie zijn het bancaire toezicht en resolutie Europese aangelegenheden geworden, net als het monetaire beleid. In 2016 zet DNB zich verder in voor goed toezicht op Nederlandse en andere Europese banken binnen het SSM. Daarbij versterken DNB en het SSM elkaar. Aan de ene kant worden belangrijke elementen uit het toezicht van DNB overgenomen door het SSM. Het gaat daarbij onder andere om het toezicht op gedrag en cultuur, het toezicht op bedrijfsmodellen en strategie én de zogenoemde macro-microkoppeling – de inbedding van macrorisico's in het microprudentiële toezicht

8 Figuur 2 - DNB's doelstellingen voor de sector

	DNB's doelstellingen voor de sector
Banken	<ul style="list-style-type: none"> ■ Herstel van vertrouwen ■ Verder herstel financiële weerbaarheid ■ Minder complex, beter afwikkelbaar
Verzekeraars	<ul style="list-style-type: none"> ■ Herstel van vertrouwen ■ Consolidatie in een krimpende markt ■ Bufferherstel en verbetering professionaliteit in het risicobeheer
Pensioenfondsen	<ul style="list-style-type: none"> ■ Herstel van vertrouwen ■ Vergroten professionaliteit en kostenefficiëntie ■ Toekomstbestendig pensioenstelsel
Beleggingsondernemingen en –instellingen	<ul style="list-style-type: none"> ■ Waarborgen financiële weerbaarheid en continuïteit
Premiepensioeninstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ■ Belangen van de deelnemers adequaat waarborgen
Trustkantoren	<ul style="list-style-type: none"> ■ Geïnternaliseerde integere cultuur
Betaalinstellingen en elektronisch geldinstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ■ Verantwoorde innovatie, binnen Europese kaders

en vice versa. Aan de andere kant leert DNB van het SSM. Voorbeelden daarvan zijn de diepgravende data-analyse en het on-site toezicht, dat een grote rol inneemt binnen het toezicht van het SSM. DNB gaat in 2016 ook vaker en langer ter plekke bij

banken onderzoek doen. Daarnaast gebruikt DNB de goede ervaringen met on-site toezicht bij banken in het toezicht op verzekeraars en pensioenfondsen.

DNB vergroot aandacht voor scherpe analyse

Een scherpe analyse van de risico's bij financiële instellingen en hun achterliggende oorzaken vormt een onmisbaar instrument om effectief toezicht te kunnen houden. De hierboven genoemde grotere rol van diepgravende on-site toezichtonderzoeken en meer data-gedreven toezicht dragen hieraan bij. Een goed onderbouwd oordeel over de risico's bij onder toezicht staande instellingen vraagt om een hoge kwaliteit van de aangeleverde data.

Als de datakwaliteit onvoldoende is, worden mogelijk verkeerde toezichtbeslissingen genomen en –interventies gedaan. DNB richt zich in 2016 daarom ook op de verbetering van de rapportages door de instellingen. Tevens zijn we scherper in de koppeling tussen de geïdentificeerde risico's en de maatregelen die naar aanleiding daarvan genomen worden.

Zo kunnen we ook duidelijker communiceren hoe we onze toezichtacties afstemmen op de specifieke problematiek bij een instelling.

DNB intensiveert integriteitstoezicht

Naast financiële soliditeit is ook integriteit een voorwaarde om het vertrouwen in de financiële sector te vergroten. DNB maakt zich daarom sterk voor een goede beheersing van integriteitsrisico's door financiële instellingen en is alert op mogelijke integriteitsincidenten. Dit doen wij door voortdurend goed zicht te houden op nieuwe signalen en trends en door eigen (thematisch) onderzoek naar potentiële problemen. Daarnaast verrichten we onderzoek naar de kwaliteit van de

integriteitsrisicoanalyses en beheersmaatregelen en zetten we waar nodig effectieve interventies en handhavingsmaatregelen in. Hierbij zoeken we waar mogelijk de samenwerking met andere instanties verenigd in het Financieel Expertise Centrum (FEC). In 2016 intensiveert DNB, door beter geïnformeerd te zijn, verder haar toezicht op integriteit.

Zo openen we bijvoorbeeld een klokkenluidersloket voor medewerkers van onder toezicht staande instellingen. Verder doen we verdiepende analyses van signalen, trends en patronen op het gebied van integriteitsrisico's in de financiële sector. Ook voeren we diepgaande on-site onderzoeken uit bij financiële instellingen. In ons handelen zijn we effectief en proportioneel, steeds met het oogmerk om de integriteit van financiële instellingen en de financiële sector te versterken. DNB communiceert in dit kader steeds helder en duidelijk met de sector en andere stakeholders over integriteitsrisico's en onze verwachtingen op dit gebied.

DNB is transparant waar mogelijk

Openstaan voor invloeden van buitenaf is essentieel om te kunnen reageren op de snel veranderende samenleving en financiële sector. Het omgekeerde geldt ook: om helder verantwoording af te kunnen leggen over haar toezicht en om het gedrag van onder toezicht staande instellingen effectief te beïnvloeden, wil DNB transparant en voorspelbaar zijn en zo open mogelijk communiceren.

10

DNB publiceert sinds 2015 meer instellingsspecifieke informatie op haar website. Tot nu toe ging het hierbij alleen om informatie over verzekeraars, maar dit jaar is voor het eerst ook gedetailleerde informatie over pensioenfondsen gepubliceerd. In de toekomst zullen ook financiële kerngegevens van banken op onze website te vinden zijn. Vooruitkijkend wil DNB nog explicieter zijn over de resultaten en effecten van haar toezicht. Daarom publiceren we hier in de komende jaren regelmatig over. In 2016 publiceren we bijvoorbeeld voor het eerst de Staat van het Toezicht, waarin u over de ontwikkeling van de sector leest en hoe ons toezicht daaraan heeft bijgedragen.

DNB maakt tot slot ook de kwaliteit en de resultaten van haar toezicht inzichtelijk. Hiervoor hebben we key performance indicators (KPI's) benoemd en streefwaarden vastgesteld (zie figuur 3). DNB verantwoordt haar toezicht ieder jaar aan de hand van deze KPI's in de Staat van het Toezicht. Deze KPI's zijn niet in steen gebeiteld en worden regelmatig geëvalueerd en zo nodig aangepast aan nieuwe omstandigheden of op basis van voortschrijdende inzichten.

Figuur 3 - Ambities, key performance indicators en streefwaarden voor 2016

Toezichtambitie	Key performance indicator	Streefwaarde
Het toezicht slaagt erin de kans op deconfitures en instabiliteit te minimaliseren	Aantal deconfitures, in combinatie met % geld veilig gesteld in een jaar	DNB streeft naar nul deconfitures en 100% veiliggestelde tegoeden.
	Ontwikkeling toezichtregimes	DNB streeft ernaar dat midden- tot laagrisico instellingen niet langer dan een half jaar onder het urgente regime vallen, hoogrisico instellingen niet langer dan 1 jaar.
	Ontwikkeling solvabiliteit en dekkingsgraden	DNB streeft ernaar dat 100% van de instellingen voldoet aan de minimumeisen.
Het toezicht bevordert het vertrouwen in de Nederlandse financiële sector	Poortwachtersfunctie (toetsingen en vergunningverlening)	DNB streeft ernaar dat het aantal uitgevoerde hertoetsingen met aftoetsing of terugtrekking als resultaat binnen 2 jaar na de initiële toets alsmede het aantal probleemdossiers binnen 2 jaar na vvgb-verlening kleiner is dan 0,5%
Het toezicht heeft gezag in de Nederlandse financiële sector	Ontwikkeling reputatie DNB in de financiële sector	DNB streeft naar een score hoger dan 70 in de Erasmus reputatiemonitor onder primaire relaties (onder toezicht staande instellingen en medewerkers).
Het toezicht behoort internationaal tot de best practice	Score op het IMF Financial Sector Assessment Program (FSAP)	DNB wil behoren tot de beste landen in de benchmark en een positieve ontwikkeling realiseren ten opzichte van de vorige beoordeling.
De kosten voor het toezicht worden effectief beheerst	De kosten ten opzichte van het kostenkader	De kosten passen binnen het kostenkader dat door het ministerie van Financiën en het ministerie van SZW is vastgesteld.

3 Agenda 2016

12

De hierboven beschreven ambities en uitdagingen vinden hun weerslag in de prioriteiten voor het reguliere en het thema-gebaseerde toezicht in 2016.

Onze toezichtprioriteiten moeten daarnaast gezien worden tegen de achtergrond van macro-economische ontwikkelingen, zoals beschreven in het Overzicht Financiële Stabiliteit. Een eerste voorbeeld hiervan is de huidige lage rente die de buffers van verzekeraars en pensioenfondsen direct raakt en hun bedrijfsmodel onder druk zet.

Die lage rente is voor veel beleggers een prikkel tot een grotere risicobereidheid en een zoektocht naar rendement op financiële markten, die zeepbelvorming in de hand werkt en bijdraagt aan de groei van het schaduwbankwezen. Een tweede voorbeeld is de verminderde marktliquiditeit die de volatiliteit van markten kan versterken. De geldhoeveelheid in de economie is vergroot door de zeer ruime liquiditeitscondities van centrale banken. Desondanks zijn er aanwijzingen dat de liquiditeit op de bedrijfsobligatiemarkt en op segmenten van de staatsobligatiemarkt is verslechterd: betreffende activa zijn minder vrijelijk beschikbaar voor handel. Tegen deze achtergrond kan bijvoorbeeld de verwachte verkrapping van het Amerikaanse monetaire beleid of een heropleving van de Europese schulden crisis leiden tot een verdere toename van volatiliteit op financiële markten.

Themaonderzoeken

Het reguliere toezicht bestaat in de basis uit risico-identificatie en risicomitigatie, controle op naleving van regelgeving, vaststelling van de kapitaaleisen, et cetera. In aanvulling daarop selecteren we jaarlijks thema's voor diepgaander onderzoek.

Onze themaonderzoeken concentreren zich op de identificatie of mitigatie van een specifiek risico bij meerdere instellingen, vaak over sectorgrenzen heen. Ze worden projectmatig uitgevoerd en zijn begrensd in de tijd. Bij themaonderzoeken betrekken we vaak meerdere instellingen.

Zo kunnen we resultaten vergelijken en de kwaliteit van het onderzoek verder verhogen.

De komst van het SSM heeft de totstandkoming, inhoud en uitvoering van het toezichtprogramma voor banken ingrijpend veranderd. Binnen het SSM is de ECB eindverantwoordelijk voor het prudentiële toezicht op alle banken binnen het eurogebied. Het reguliere toezicht op de significante banken voeren ECB en DNB gezamenlijk uit met Joint Supervisory Teams. DNB voert onder supervisie van de ECB het toezicht op de minder significante banken uit. Ook in het themagerichte toezicht heeft de ECB een belangrijke stem. Zo neemt zij het voortouw bij het identificeren van de belangrijkste prudentiële risico's, die een belangrijk vertrekpunt vormen voor de selectie van themaonderzoeken. De agenda die u hieronder vindt voor zowel het reguliere als het themagerichte toezicht, wordt dan ook nog afgestemd met het SSM. Daarnaast wordt onze ruimte voor eigen beleid ook beïnvloed

door de toezichtpraktijk op Europees niveau onder verantwoordelijkheid van de European Banking Authority (EBA). In het eerste kwartaal van 2016 organiseert DNB voor de de banken in Nederland een seminar waarin de taakverdeling binnen het SSM, alsook de samenwerking met EBA aan bod komen.

Voor het financieel toezicht blijft tot slot gelden dat de werkzaamheden altijd mede bepaald worden door de actualiteit. Een strategische of themagerichte koers is belangrijk, maar een goede toezichthouder is altijd alert op nieuwe ontwikkelingen.

In paragraaf 3.1 vindt u de belangrijkste onderwerpen voor het thema-gebaseerde toezicht. Dit deel van de Toezicht vooruitblik vervangt de brochure Thema's DNB Toezicht. In paragraaf 3.2 leest u vervolgens wat in 2016 onze prioriteiten zijn in het reguliere toezicht.

3.1 Thematisch toezicht langs drie lijnen

Om de toezichtdoelstellingen voor de middellange-termijn, zoals geschetst in de Visie op Toezicht 2014-2018, te realiseren zet DNB in 2016 haar thematisch toezicht in langs drie lijnen. Ten eerste ziet DNB erop toe dat de Nederlandse financiële sector tijdig en adequaat voldoet aan (nieuwe) wet- en regelgeving, waardoor de schokbestendigheid

van de sector wordt vergroot. Ten tweede zet DNB in op een financiële sector die integer en transparant handelt. Dit draagt bij aan het vertrouwen in de sector. Ten derde vraagt DNB de Nederlandse financiële sector om rekening te houden met macro-economische ontwikkelingen en te werken aan een toekomstbestendige sector. Het spreekt daarbij vanzelf dat de toezichtthema's in het verlengde liggen en soms een nadere uitwerking vormen van de prioriteiten die voor het reguliere toezicht gelden.

De volgende paragrafen beschrijven de thema's waar DNB in 2016 extra aandacht aan zal besteden langs de drie beschreven lijnen. Binnen iedere toezichtlijn volgt eerst een beschrijving van cross-sectorale thema's. Vervolgens ligt de focus op respectievelijk banken, verzekeraars, pensioenfondsen, beleggingsondernemingen en -instellingen en trustkantoren. Per thema beschrijven we wat de aanleiding is, wat DNB van de sector verwacht en welke stappen DNB gaat ondernemen. Over thema's waarvan op dit moment de nadere invulling nog niet geheel vaststaat, zullen we de sector tijdig informeren, rechtstreeks of via de sectorgerichte nieuwsbrieven. Met name voor de voornemens van DNB over het thematisch toezicht op banken geldt nog een voorbehoud: de uiteindelijke vormgeving van het toezicht op deze sector wordt in overleg met het SSM bepaald.

Figuur 4 - Totaaloverzicht themagericht toezicht 2016

	De Nederlandse financiële sector voldoet tijdig en adequaat aan nieuwe wet- en regelgeving en vergroot daardoor haar schokbestendigheid.	De Nederlandse financiële sector handelt integer en transparant. Hiermee draagt zij bij aan het vertrouwen in de sector.	De Nederlandse financiële sector houdt rekening met macro-economische ontwikkelingen en is toekomstbestendig.
I. Crosssectoraal	<ul style="list-style-type: none"> ■ Verschuiving van activiteiten tussen (anders gereguleerde) sectoren ■ Implementatie EMIR ■ Datakwaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Lage rente en search for yield: risicocultuur onder druk ■ Kwaliteit strategische besluit- en visievorming ■ Integere dienstverlening: kwaliteit transactiemonitoring 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Impact technologische innovatie: bedrijfsmodellen onder druk en cyberdreiging ■ Verminderde marktliquiditeit
II. Banken	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kapitaaleisen in ontwikkeling: samenhang en kalibratie 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Verantwoord beloningsbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kredietrisicobeheer, met aandacht voor verborgen kredietverliezen ■ Concentratierisico ■ Kwetsbaarheid voor wijzigingen in rente(structuur)
III. Verzekeraars	<ul style="list-style-type: none"> ■ Implementatie Solvency II: kwaliteit kapitaal- en dividendbeleid en kwaliteit actuariële functie 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Integriteitsrisico's bijkantoren 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aanpassing verdienmodellen bij levensverzekeraars (inclusief kostenbeheersing en adequate kostenraming in de technische voorziening)
IV. Pensioenfondsen	<ul style="list-style-type: none"> ■ Evenwichtigheid in financiële opzet 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Duurzaamheid (beleggings-)beleid 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Toekomstbestendigheid bedrijfsmodel
V. Beleggingsondernemingen en –instellingen, trustkantoren en betaalinstanties		<ul style="list-style-type: none"> ■ Kwaliteit audit functie trustkantoren 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Houdbaarheid bedrijfsmodel beleggingsondernemingen ■ Houdbaarheid bedrijfsmodel betaalinstanties

3.1.1 De Nederlandse financiële sector voldoet tijdig en adequaat aan nieuwe wet- en regelgeving en vergroot daardoor haar schokbestendigheid

In de afgelopen jaren is de wetgeving voor de financiële sector ingrijpend vernieuwd. Banken, verzekeraars, pensioenfondsen, beleggingsondernemingen en –instellingen, trustkantoren en betaalinstanties krijgen allemaal te maken met aangescherpte regelgeving. DNB zal samen met partijen in deze sectoren ook in 2016 veel aandacht besteden aan de transitie en implementatie van nieuwe regelgeving, zodat financiële instellingen tijdig en effectief aan de eisen voldoen.

Crosssectoraal: verschuiving van activiteiten tussen (anders gereguleerde) sectoren

Activiteiten van financiële instellingen organiseren zich niet noodzakelijk langs de lijnen van sectorale regelgeving, integendeel. Zo kan bijvoorbeeld regulatory arbitrage leiden tot het verschuiven van activiteiten tussen (anders gereguleerde) sectoren en/of landen. In dat geval bestaat het risico dat activiteiten zich concentreren op plekken waar regelgeving lichter is, het begrip van de risico's minder is en/of risicobeheersing tekortschiet. DNB onderzoekt in 2016 welke verschuivingen tussen de sectoren daadwerkelijk plaatsvinden en mogelijk tot onderbelichte risico's leiden. Tevens wordt hierbij onderzocht of het level playing field tussen verschillend gereguleerde sectoren/ regio's wordt verstoord. Afhankelijk van de uitkomsten stellen we een agenda op hoe eventueel

onderbelichte risico's geadresseerd kunnen worden. Op deze manier kan DNB nieuwe risico's vroegtijdig bij financiële instellingen adresseren.

In het bijzonder zal DNB aandacht besteden aan de-risking op het gebied van integriteitsrisico's. Hiermee wordt bedoeld dat instellingen – in het bijzonder banken, betaalinstanties en trustkantoren- groepen klanten en/of activiteiten met een hoog integriteitsrisico afstoten. Hoge compliancekosten kunnen hiervoor een motivatie vormen. Hiermee ontstaat het risico dat activiteiten mogelijk illegaal worden geconcentreerd of voortgezet bij instellingen met een zwakkere beheersing c.q. te hoge risk appetite. Dit kan leiden tot een ongelijk speelveld of een verminderde dienstverlening aan legitieme klanten. In dit licht onderzoekt DNB verschillen in de risicobereidheid en de kwaliteit van integriteitsrisicobeheersing binnen en tussen sectoren. Doel is dat instellingen op basis van een zorgvuldige beoordeling van de integriteitsrisico's kritische afwegingen en bewuste keuzes maken over het behoud van bestaande hoogrisicocliënten en de acceptatie van nieuwe hoogrisicocliënten. Resultaten van dit onderzoek zullen aan individuele instellingen worden teruggekoppeld en desgewenst worden sectorbreed best practices vastgesteld.

Crosssectoraal: implementatie EMIR

De European Market Infrastructure Regulation (EMIR) richt zich op het hervormen van de OTC-derivatenmarkt en bevat een groot aantal verstrekkende regels. De regels voor

centrale clearing en verplicht gebruik van risico-inperkingstechnieken beogen het tegenpartijrisico van (financiële) marktpartijen te verminderen en de financiële stabiliteit te bevorderen. De implementatie van deze regels heeft naar verwachting operationele en juridische implicaties en beïnvloedt onderpand-, liquiditeit-, en kapitaalbehoeften van instellingen. Zo kunnen instellingen in geval van sterke marktschommelingen geconfronteerd worden met problemen in het liquiditeitsbeheer, leidend tot een sterk toenemende onderpandbehoefte.

In 2016 spitst DNB haar onderzoek naar de mogelijke risico's voortvloeiend uit de invoering van EMIR ten eerste toe op het in beeld brengen van de liquiditeitsimpact bij instellingen. Hierbij vragen we instellingen maatregelen te treffen die nodig zijn om eventuele liquiditeitsrisico's in zowel normale tijden als in stress-scenario's te adresseren. Stress kan bijvoorbeeld ontstaan door een renteschok in combinatie met wisselkoersvolatiliteit en waardedaling van onderpand. Zowel DNB als instellingen zelf verkrijgen hierdoor meer inzicht in de liquiditeitsrisico's van EMIR, wat leidt tot meer transparantie en minder systeemrisico. Ten tweede vindt een cross-sectorale toetsing plaats van de compliance met de rapportageplicht en naleving van de risicomitigatietechnieken. Aandachtspunten hierbij zijn eisen zoals rapportageverplichtingen, onderpanduitwisseling en dagelijkse waardering. De resultaten en verbeterpunten van dit thema-onderzoek zullen in 2016 bilateraal met de instellingen worden besproken.

Crosssectoraal: datakwaliteit

Goede data zijn essentieel voor financiële instellingen. Datakwaliteit vergt permanente aandacht van instellingen in alle sectoren en van DNB. DNB heeft bij banken in de afgelopen jaren in de Asset Quality Review en in on-site onderzoeken de kwaliteit van data beoordeeld. DNB stelde hierbij vast dat de datakwaliteit bij de banken en de rapportages richting DNB nog ruimte voor belangrijke verbeteringen laten. Ook binnen het SSM is een goede datakwaliteit in toenemende mate van belang. Daarnaast zet DNB (ook op SSM-niveau) in op een efficiënte aansluiting bij de databehoeft van resolutie. Daarom zal DNB in 2016 bij meerdere banken gerichte on-site onderzoeken of 'deep dives' uitvoeren die zijn gericht op de kwaliteit van data en het rapportageproces. Doel hiervan is om samen met de Nederlandse banken de datakwaliteit te verbeteren tot het niveau van de top 5 van Europa, vanuit het perspectief van het SSM. DNB zal haar bevindingen onder meer op basis van benchmarks terugkoppelen aan zowel de sector als individuele banken.

Ook bij verzekeraars stelde DNB eerder vast dat de kwaliteit van data en dataverwerking niet altijd toereikend is. Dit vormt niet alleen een uitdaging voor het toezicht van DNB, maar ook voor het functioneren van de instellingen zelf. Onvoldoende kwaliteit van de data kan gevolgen hebben voor onder meer de operationele kosten, strategische wendbaarheid en reputatie. DNB onderzoekt in 2016 of verzekeraars de benodigde verbeteringen

hebben doorgevoerd en vraagt zo nodig om passende maatregelen. Voorbeelden van specifieke aandachtsgebieden hierbij zijn de toereikendheid van data bij volmachten van schadeverzekeraars en legacy problematiek op datagebied bij levensverzekeraars. Bij pensioenfondsen onderzoeken we steekproefsgewijs of aanbevelingen van eerdere onderzoeken naar datakwaliteit adequaat zijn opgevolgd. Doel van het project is een structurele verbetering van het kwaliteitsniveau van de data van verzekeraars en pensioenfondsen. Minder fouten in de rapportages aan DNB vormen hierbij een maatstaf.

Banken: kapitaaleisen in ontwikkeling: samenhang en kalibratie

Op dit moment worden internationaal verschillende nieuwe standaarden ontwikkeld die eisen stellen aan de financieringsprofielen van banken. Voorbeelden zijn de Minimum requirement for own funds and eligible liabilities (MREL) en de Total Loss Absorbing Capacity (TLAC). Ook de risicogewichten met betrekking tot activiteiten van banken, waaronder hypotheekverstrekking, worden tegen het licht gehouden. Daarbij worden vloeren ontwikkeld voor kapitaaleisen die voortvloeien uit interne modellen. Om te voorkomen dat deze verschillende initiatieven overlap vertonen in wat ze onderling of met bestaande eisen beogen te mitigeren, is een adequate kalibratie van belang. Met dit onderzoek wil DNB een sectorbreed beeld vormen van de uitwerking van de in ontwikkeling zijnde internationale kapitaalstandaarden voor

banken. Mogelijk doet DNB een impactanalyse op basis van bestaande cijfers. Daarbij houdt DNB oog voor de opeenstapeling van verschillende eisen, om tot een kalibratie te komen met een goede balans tussen prudentie (voldoende buffers) en risicogevoeligheid (de juiste prikkels). Tevens kijkt DNB naar de samenhang van toezicht en resolutievereisten. De resultaten van dit onderzoek koppelen we in gesprekken terug aan de sector.

Verzekeraars: implementatie Solvency II

Met de implementatie van Solvency II per 1 januari 2016 wordt een belangrijke stap gezet. Zo draagt de invoering bij aan een beter inzicht in de risico's en een versterking van de buffers van verzekeraars. De implementatie van Solvency II zal in 2016 de volle aandacht hebben in het lopend toezicht. DNB wisselt graag met de sector van gedachten over de proportionaliteit van de informatievoorziening. Solvency II-Basic is hierbij een voorbeeld. Daarnaast zullen we ten minste twee onderwerpen thematisch verder uitdiepen.

Ten eerste zal DNB in 2016 het kapitaal- en dividendbeleid van verzekeraars beoordelen en waar nodig verzekeraars bewegen om verbeteringen aan te brengen. Onder Solvency II zal de solvabiliteitspositie van verzekeraars directer meebewegen met de financiële markten. Dan is het cruciaal dat verzekeraars een goed kapitaalbeleid hebben. Een adequaat en uitlegbaar kapitaalbeleid kan bijdragen aan het voorkomen en indien nodig oplossen van kapitaalttekorten. Concreet

betekent dit dat een verzekeraar zijn kapitaalbeleid helder heeft vastgelegd in een document dat de risicobereidheid en de daarbij behorende solvabiliteitsnorm beschrijft. Een goed kapitaalbeleid betekent verder dat iedere verzekeraar een stappenplan heeft opgesteld. Een dergelijk plan bevat corrigerende maatregelen die de verzekeraar kan nemen, bijvoorbeeld zodra de solvabiliteit onder de interne norm zakt.

Ten tweede stelt Solvency II hogere eisen aan de kwaliteit van de bedrijfsvoering. Een doeltreffend governance-systeem, met daarin een kwalitatief goede actuariële functie, is essentieel. In voorbereiding op de invoering van Solvency II besteedde DNB in samenwerking met verzekeraars al aandacht aan de opzet van de verschillende sleutelfuncties. In 2016 onderzoeken we de daadwerkelijke kwaliteit van de inrichting en werking van de actuariële functie. Bevindingen van deze beide onderzoeken zullen met de onderzochte instellingen worden besproken.

Pensioenfondsen: evenwichtigheid in financiële opzet

Een verantwoorde financiële opzet en een evenwichtige besluitvorming door pensioenfondsen is essentieel voor een breed draagvlak voor het stelsel. Daarbij is het van belang dat bij boodschappen over de haalbaarheid van de indexatieambitie ook minder positieve beelden uit herstelplannen en haalbaarheidstoets worden gedeeld met de fondsorganen en de deelnemers.

Het nieuwe Financieel Toetsingskader (FTK) vormt voor DNB de aanleiding voor een sectorbreed onderzoek naar een verantwoord fondsbeleid. We communiceren in sectorbrieven de bevindingen van ons onderzoek in 2015 naar een evenwichtige vaststelling van premies, indexaties en eventuele kortingen. Waar nodig vragen we pensioenfondsen hun kortings- en indexatiebeleid evenwichtiger in te richten en/of duidelijker te verantwoorden. DNB verwacht dat de pensioenfondsen daarbij ook kwantitatieve analyses uitvoeren om hun beleid te onderbouwen. De jaarlijkse haalbaarheidstoets en eventuele herstelplannen zijn hierbij belangrijke instrumenten waarvan de kwaliteit aantoonbaar verbeterd moet worden. Daarnaast gaat DNB in overleg met de sector onderzoek doen naar specifieke onderdelen van het FTK, zoals invulling van risicohouding en kostendekkendheid van de premie. DNB verwacht daarbij dat pensioenfondsen duidelijk boodschappen overbrengen naar hun deelnemers.

In het vierde kwartaal van 2016 koppelt DNB in een sectorbrief haar bevindingen terug aan de sector. Gedurende het jaar spreken we al vele fondsen over de herstelplannen en het beeld dat naar voren komt uit vergroting van risicoprofielen, maar ook zodra daar een andere aanleiding voor is.

3.1.2 De Nederlandse financiële sector handelt integer en transparant, waarmee zij bijdraagt aan het vertrouwen in de sector

Integriteit is een voorwaarde voor het vertrouwen in de financiële sector. Om het vertrouwen te

vergroten, moeten financiële instellingen verder werken aan een integere bedrijfsvoering en een integere cultuur. Als financiële instellingen integriteitsrisico's beheersen, voorkomen ze dat ze betrokken worden bij financieel economische criminaliteit. Door extra aandacht te besteden aan de integriteit van financiële ondernemingen, levert DNB haar bijdrage.

Crosssectoraal: lage rente en search for yield - risicocultuur onder druk

De aanhoudend lage rente en zwakke economische groei drukken op het verdienmodel van pensioenfondsen, verzekeraars en banken. Dit kan leiden tot een search for yield. Dit is een risico wanneer het risicomanagement niet in staat is de complexiteit van beleggingsrisico's goed te beheersen, wanneer de integriteit van financiële instellingen onder druk komt te staan en/of wanneer de beleggingsrisico's niet goed aansluiten op de risicodraagkracht van de instellingen. In het meest extreme geval leidt laatst genoemd voorbeeld tot gambling for resurrection.

Ten eerste doet DNB in 2016 bij verzekeraars en pensioenfondsen een sectorbreed onderzoek naar mogelijke search for yield, onder meer door verschuivingen in de asset allocaties in kaart te brengen. Voor pensioenfondsen gaat de aandacht in het bijzonder uit naar de fondsen die hun risicoprofiel vergroten. Doel is dat zij bij het zoeken naar rendement de risico's ook goed in kaart hebben en op basis daarvan een goede afweging maken. Zo moeten fondsen een verhoging van de kans

op indexatie zorgvuldig afwegen tegen het risico op grotere kortingen. De evenwichtigheid en de communicatie over deze afweging is hierbij een specifiek aandachtspunt. De beoordeling van deze verhoging valt onder een open norm en laat zich slecht beoordelen op basis van louter kwantitatieve aspecten.

Ten tweede is DNB komend jaar alert op instellingen die onverantwoord hoge integriteitsrisico's nemen in hun dienstverlening. DNB vervolgt hiermee haar onderzoek uit 2015 door kwetsbare instellingen te vragen de kwaliteit van hun systematische integriteitsrisicoanalyse te verbeteren. Als onderdeel hiervan brengen we de prikkels tot overmatig risicovol gedrag in kaart en toetsen we die bij verschillende onder toezicht staande instellingen. De lage economische groei en lage rente vormen hierbij een specifieke context die aanleiding kan geven tot het nemen van onverantwoorde risico's. Tevens spoort DNB instellingen aan om hun integriteitsrisico-bewustzijn te vertalen naar een verantwoorde risk appetite en die effectief toe te passen in het bedrijfsmodel, de strategie en (risico) cultuur.

Ten derde heeft DNB de ambitie om zeker te stellen dat de liquiditeitsportefeuille bij banken primair gebruikt worden als buffer voor het opvangen van onverwachte liquiditeitsuitstromen en niet als overmatig middel om het rendement van een instelling op te hogen.

20

DNB zal de resultaten van dit onderzoek terugkoppelen aan de desbetreffende instellingen. Als er aanleiding voor is zullen we ook sectorbreed rapporteren.

Crosssectoraal: kwaliteit strategische besluit- en visievorming

Een kwalitatief sterke strategische besluit- en visievorming vormt het hart van gezonde financiële instellingen. Toegenomen complexiteit, een veranderende omgeving en technologische innovaties vormen hierbij extra uitdagingen.

DNB besteedt in 2016 samen met belangrijke en/of risicovolle instellingen daarom extra aandacht aan de kwaliteit van hun (strategische) besluit- en visievorming. Indicatoren hiervoor zijn onder andere een goede informatievoorziening, voldoende discussies door interne toezichthouders over de langetermijnstrategie en een duidelijk overzicht van kansen, bedreigingen en stakeholderbelangen. We besteden hierbij ten eerste bijzondere aandacht aan verzekeraars die in een fase van transitie verkeren. Een krimpende markt, lage rente en complexiteit in termen van IT legacy voeren de druk op dit soort instellingen op. Een tweede groep instellingen waar DNB in het bijzonder aandacht voor heeft, zijn grotere pensioenfondsen. Doel hierbij is dat pensioenfondsen een duidelijke strategie hebben bepaald en vastgelegd: een leidraad voor de dagelijkse besluitvorming. Met een duidelijke strategie vergroten pensioenfondsen hun verandervermogen en

voorkomen zij dat ze worden overvallen door ontwikkelingen en ad hoc maatregelen moeten treffen. Voor een gezonde bedrijfsvoering is het immers van belang dat bestuurders tijdig de financiële situatie onderkennen en - waar dat aan de orde is - verliezen onder ogen zien. Dit voorkomt dat problemen naar de toekomst worden doorgeschoven en verwachtingen niet kunnen worden waargemaakt.

Tot slot gaat bijzondere aandacht uit naar betaalinstellingen: de toenemende relevantie van technische innovatie in deze sector in het bijzonder maakt dat innovatiekracht een thema is waaraan in de visievorming expliciet aandacht moet worden besteed.

Afhankelijk van de resultaten per deelonderzoek koppelen we sectoraal terug via best practices of andere guidance, of instellingsspecifiek, via brieven en eventuele follow-up maatregelen.

Crosssectoraal: integere dienstverlening: kwaliteit transactiemonitoring

Wanneer sanctie- en anti-witwasregelgeving niet goed nageleefd worden, zijn de (internationale) sancties minder effectief dan bedoeld en kunnen instellingen betrokken raken bij witwassen, corruptie en/of terrorismefinanciering. Dergelijke betrokkenheid is niet alleen zeer schadelijk voor de reputatie van de Nederlandse financiële sector, maar heeft ook maatschappelijk onaanvaardbare gevolgen. Om dit te voorkomen wordt van financiële

instellingen verwacht dat zij een risicogebaseerde controle verrichten op de transacties van hun cliënten, om zo ongebruikelijke transacties die mogelijk verband houden met witwassen en terrorismefinanciering te detecteren en te melden. Op basis van DNB-onderzoeken is gebleken dat met name bij banken, trustkantoren en betaalinstanties deze controle niet altijd toereikend is.

In 2016 onderzoekt DNB daarom verder opzet en werking van transactiemonitoring bij een cross-sectorale selectie van instellingen. Instellingen die tekort schieten, wordt gevraagd passende maatregelen te treffen om integere dienstverlening zeker te stellen. In het bijzonder worden bij trustkantoren structuren aangepakt die anonimiteit in de hand werken en daarmee het zicht op de herkomst of bestemming van geldstromen belemmeren.

Banken: verantwoord beloningsbeleid

Perverse prikkels in het beloningsbeleid leiden tot het nemen van ongewenste en onverantwoorde risico's. De maatschappelijke onrust over dergelijk beloningsbeleid kan het vertrouwen in financiële instellingen doen afnemen of op een laag niveau houden. Dat is de afgelopen jaren vooral het geval gebleken bij banken. Banken moeten daarom beschikken over een verantwoord beloningsbeleid, waardoor zij gericht zijn op de lange termijn en geen ongewenste en onverantwoorde risico's nemen. Alleen dan kan het maatschappelijk vertrouwen in banken weer toenemen.

Zowel op internationaal als nationaal niveau bestaan er normen die bepalen waaraan een verantwoord beloningsbeleid en beloningspraktijk van banken dienen te voldoen (CRD IV en de Regeling beheerst beloningsbeleid 2014). Aanscherpingen en verduidelijkingen van de normen zorgen ervoor dat de wet- en regelgeving in beweging blijft (Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen en de nieuwe EBA guidelines). Daarnaast moeten banken jaarlijks informatie aan de EBA aanleveren over hun beloningsbeleid.

DNB toetst de door banken opgegeven informatie over beloningen. We onderzoeken of banken voldoen aan de geldende normen, zoals de bonusgrens en het retentiebeleid. Eventuele tekortkomingen in het beloningsbeleid van banken zullen worden geïdentificeerd en gecommuniceerd. Banken moeten hun beloningsbeleid vervolgens aanpassen. Eventuele sancties zullen – waar mogelijk – worden gepubliceerd. Overigens wordt in het reguliere toezicht ook bij verzekeraars en andere financiële instellingen aandacht besteed aan een verantwoord beloningsbeleid.

Verzekeraars: integriteitsrisico's bijkantoren

De maatschappij mag verwachten dat de financiële sector integer en maatschappelijk verantwoord handelt en integriteitsregelgeving naleeft. Uit recente onderzoeken van DNB in de bankensector blijkt echter dat sommige banken onvoldoende inzicht hebben in de integriteitsrisico's van hoogerisicoactiviteiten en in de beheersing

daarvan door dochters en bijkantoren. Integriteitsrisico's op afstand van de moeder kunnen zich ook in de verzekeringssector manifesteren, wat kan leiden tot reputatieschade.

Het themaonderzoek in 2016 valt uiteen in twee delen. Ten eerste richt het onderzoek zich op risico's bij enkele grote verzekeraars ten aanzien van de naleving van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT) en de Sanctiewet 1977 (SW) door hun dochters/bijkantoren die op geografische/organisatorische afstand staan. Ten tweede onderzoekt DNB de integriteitsrisico's bij bijkantoren van buitenlandse verzekeraars in Nederland. DNB wil hierover met de sector van gedachten wisselen op basis van self-assessments en een bijeenkomst met deze partijen. Op basis van de uitkomsten en indrukken van de bijeenkomst bepalen we of vervolgonderzoek ter plaatse wenselijk is.

Pensioenfondsen: duurzaamheid (beleggings)beleid

De samenleving vraagt in toenemende mate om maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit betreft ook de vraag naar een duurzaam beleggingsbeleid door pensioenfondsen, gericht op de lange termijn. Nederlandse pensioenfondsen worden door hun opzet en omvang ook internationaal op dit onderwerp aangesproken. Pensioenfondsen moeten voldoen aan de bepalingen die de Pensioenwet stelt ten opzichte van de transparantie over het duurzaam beleggingsbeleid. Onderdeel van ons onderzoek

is de wettelijke verplichting (sinds juli 2014) van fondsen om in het jaarverslag aan te geven op welke manier zij rekening houden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. In 2016 onderzoekt DNB daarom bij een selectie van pensioenfondsen hoe zij deze normen geoperationaliseerd hebben. Daarnaast nemen we de wettelijke bekrachtiging van de naleving van de Code Pensioenfondsen mee in het onderzoek. Ook sectorbreed onderzoekt DNB in 2016 duurzaam beleggen. Dat doen we door op verschillende momenten en in verschillende samenstellingen in gesprek te gaan met de sector (bijvoorbeeld in rondetafelsessies en op de verschillende seminars) over twee vragen: wat zijn voor de fondsen de uitdagingen bij deze regelgeving en welke best practices zijn in de sector te identificeren? Pensioenfondsen zonder duidelijk beleid worden uitgedaagd een positie in het duurzaamheidsdebat in te nemen. Dit verkleint de financiële, juridische en reputationele risico's die voortvloeien uit een ontbrekend of onvolledig duurzaamheidsbeleid. Dit draagt bij aan een gezondere en evenwichtigere sector.

Trustkantoren: kwaliteit auditfunctie

Vanaf 1 januari 2015 moeten trustkantoren (conform de nieuwe Regeling integere bedrijfsvoering) een auditfunctie inrichten als derdelijnscontrole. Gelet op de eerdere negatieve ervaringen met de inrichting van de compliancefunctie door trustkantoren, bestaat het risico dat ook de auditfunctie onvoldoende functioneert. De auditfunctie is een belangrijke schakel in het

beheersingskader van financiële instellingen en is bij uitstek de partij die vanuit haar onafhankelijke positie kritisch de bedrijfsvoering moet toetsen. Een niet goed functionerende auditfunctie verzwakt dus het algehele beheersingskader van trustkantoren en vergroot daarmee integriteitsrisico's.

DNB zal daarom bij een geselecteerd aantal trustkantoren de kwaliteit van de auditfunctie beoordelen en benchmarken. Aan de hand van (inter)nationale standaarden voor interne auditfuncties toetsen we de 'volwassenheid' en het effect van het toezicht van DNB hierop. Tegen overtredingen of tekortkomingen treden we indien nodig sectoraal en/of instellingsspecifiek op. Dit moet leiden tot de verbetering van het beheersraamwerk en de 'volwassenheid' van trustkantoren vergroten.

3.1.3 De Nederlandse financiële sector houdt rekening met macro-economische ontwikkelingen en is toekomstbestendig

De financiële sector staat de komende jaren voor belangrijke uitdagingen, zoals het herstel van winstgevendheid en de hervorming van bedrijfsmodellen. Financiële instellingen moeten zich hierop tijdig voorbereiden. DNB vraagt de Nederlandse financiële sector om te werken aan een toekomstbestendige sector en om rekening te houden met macro-economische ontwikkelingen.

Crosssectoraal: impact van technologische innovatie: bedrijfsmodellen onder druk en cyberdreiging

Technologische innovaties beïnvloeden bedrijfsmodellen en strategieën in de financiële sector en leiden mogelijk tot nieuwe risico's bij financiële instellingen. Deze ontwikkelingen gaan steeds sneller en de manier waarop instellingen hiermee omgaan, is onzeker. Daardoor kunnen activiteiten ontwikkeld worden die prudentiële of integriteitsrisico's introduceren waarvoor (nog) geen adequaat toezichtinstrumentarium bestaat. Naast de opkomst van nieuwe bedrijfsmodellen en mogelijke technologiegedreven aanpassingen in de structuur van de financiële sector, zijn cyberdreigingen in toenemende mate een risico.

In 2016 start DNB een vervolgonderzoek, voortbouwend op de uitkomsten van het eerder uitgevoerde crosssectorale themaonderzoek naar de impact van technologische innovatie op de financiële sector en het toezicht. In dit vervolgonderzoek gaan we in samenwerking met de verschillende sectoren dieper in op de impact van technologische innovatie op relevante beleidsinstrumenten en wet- en regelgeving. Verder gaan we na of banken voldoende beheersingsmaatregelen nemen om innovatie gerelateerde risico's te adresseren. Daarbij kijkt DNB ook of financiële instellingen tijdig en adequaat integriteitsrisico's identificeren die ontstaan als gevolg van technologische innovaties.

Crosssectoraal: verminderde marktliquiditeit

Markten voor vastrentende obligaties lijken minder liquide dan voor de crisis. Mogelijke oorzaak hiervan is dat banken hun marketmaking activiteiten terugschroeven. Deze trend is deels terug te voeren op nieuwe regelgeving. Eisen voor banken om meer kapitaal aan te houden voor handelsactiviteiten en strengere liquiditeitseisen, hebben het financiële systeem structureel versterkt en hebben banken weerbaarder gemaakt voor grote liquiditeitsschokken. Tegelijkertijd is het hierdoor voor banken kostbaarder geworden om handelsactiviteiten te ontplooien. Ook als gevolg van veranderingen in de bedrijfsmodellen, waardoor banken zich minder richten op handel in effecten, zullen marketmakingactiviteiten waarschijnlijk niet terugkeren naar het niveau van vóór de crisis. Daarnaast geldt een nieuwe eis om derivatencontracten af te wikkelen via zogenaamde centrale tegenpartijen (CCP's). Deze centralisatie vermindert de verwevenheid in het financiële stelsel en verbetert daarom de financiële stabiliteit. Om CCP's veilig te kunnen laten opereren, moeten deelnemers structureel meer onderpand ter beschikking stellen dan voorheen. Dit beïnvloedt de marktliquiditeit. Risico's van een verminderde marktliquiditeit zijn een versterking van prijsveranderingen op financiële markten en hogere kosten voor financiële instellingen om snel grote posities af te wikkelen.

DNB onderzoekt in 2016 of financiële instellingen zich voldoende bewust zijn van de risico's van

marktliquiditeit. Vanzelfsprekend onderzoeken we daarbij ook welke instellingen in het bijzonder kwetsbaar zijn en of betreffende risico's voldoende worden beheerst. Aandachtspunten hierbij zijn herwaarderingen van bezittingen, hogere financieringskosten en grotere liquiditeitsrisico's. Door dit onderzoek samen met de sector uit te voeren krijgen DNB én de instellingen meer inzicht in de potentiële gevolgen van marktliquiditeit, waardoor de bewustwording zal worden vergroot en er bewuster met risico's kan worden omgegaan.

Banken: kredietrisicobeheer, met aandacht voor verborgen kredietverliezen

Verborgen verliezen leiden tot een te rooskleurig beeld van de kapitaalpositie van een bank. Als risico's onjuist geprijsd worden en verborgen kredietverliezen onzichtbaar blijven, gaat er bovendien kostbare tijd verloren om de problemen op te lossen. Bij een slecht functionerend kredietrisicobeheer wordt het risico van nieuwe leningen niet goed ingeschat, waardoor bovendien de kans bestaat dat kansrijke initiatieven niet gefinancierd worden, wat een negatief effect kan hebben op de economie. DNB gaat in 2016 onderzoeken in hoeverre bij kleinere banken sprake is van deze risico's met betrekking tot kredietrisicobeheer. Onder andere kijken we daarbij naar de portefeuille MKB-leningen, maar ook onderzoeken we de invloed van gedrag en cultuur op de kwaliteit van besluitvorming. Bij dit onderzoek zal DNB daartoe historische leningsgegevens analyseren, maar ook een on-site onderzoek naar

kredietrisicobeheersing en portfoliomanagement uitvoeren. Voor zover beschikbaar en relevant maakt DNB hierbij gebruik van reeds beschikbare informatie op basis van eerdere asset quality reviews (AQR's). Het doel van dit onderzoek is dat banken een waarheidsgetrouwe waardering van leningen en onderpanden hanteren, voldoende voorzieningen treffen en een adequaat kredietrisicobeheer hebben. Uit de off-site analyse van leningengegevens, in combinatie met de resultaten van de on-site onderzoeken bij banken met materiële MKB-portefeuilles, zullen we onder andere aanbevelingen doen aan de JST's over de adequaatheid van de betreffende IRB-modellen. In samenspraak met de JST's kan DNB banken verzoeken deze modellen te herzien. Op basis van de on-site onderzoeken worden ook de risicomanagement-praktijken van banken gebenchmarkt en best practices geïdentificeerd. Die zullen we vervolgens in een sectorbrief communiceren, eventueel samen met de geanonimiseerde resultaten van de off-site analyses.

Banken: concentratierisico

Vooraf kleinere banken zijn kwetsbaar voor concentratierisico's. Zo kunnen de activiteiten van banken zich richten op slechts enkele tegenpartijen, waardoor zij een groot risico lopen als een van deze partijen in de problemen komt. Ook zijn de activiteiten van sommige banken geconcentreerd in enkele landen, wat ze kwetsbaar maakt voor een verslechtering van de situatie in deze regio's. In dit onderzoek maken we inzichtelijk waar mogelijk concentratierisico's bestaan. Het doel

van het onderzoek is een beeld te krijgen van de risicodrijvers, de identificatie van concentratierisico's bij individuele instellingen en een analyse van het onderliggende kredietrisico en de beheersing daarvan. Waar nodig zal DNB mitigerende stappen ondernemen.

Banken: kwetsbaarheid voor wijzigingen in rente(structuur)

Naast de aanhoudend lage rente, kent ook een abrupte stijging van de rente risico's voor de financiële sector. Een opwaartse renteschok kan namelijk op de korte termijn de winstgevendheid van banken drukken. Rente-inkomsten zijn een belangrijke bron van inkomsten voor de Nederlandse banken. Het risico bestaat dat banken niet goed voorbereid zijn op (plotselinge) wijzigingen in de rentestructuur.

Dit onderzoek geeft inzicht in de kwetsbaarheden bij banken voor wijzigingen in de rentestructuur. DNB zal daarbij specifiek aandacht besteden aan spaargelden, maar ook een breder financieringsperspectief hanteren, zodat indien nodig tijdig mitigerende maatregelen genomen kunnen worden. Waar mogelijk maakt DNB hierbij gebruik van eerdere (internationale) studies naar de impact van lage rente op het bedrijfsmodel en de winstgevendheid van banken. Het doel is om een duidelijk beeld te vormen van de impact van wijzigingen in de rentestructuur op de winstgevendheid van banken. Dat beeld delen we met de sector, om zo nodig bewustwording in de

sector van de kwetsbaarheden te vergroten zodat instellingen zelf mitigerende maatregelen kunnen nemen.

Verzekeraars: aanpassing verdienmodellen bij levensverzekeraars (inclusief kostenbeheersing en adequate kostenraming in de technische voorziening)

De verdienmodellen van verzekeraars staan onder druk. Vermogensopbouw vindt vrijwel niet meer plaats via individuele levensverzekeringsproducten. In de collectieve pensioenmarkt liggen mogelijkheden, maar deze markt is steeds meer verzadigd en de concurrentie is groot. Dit laatste geldt ook voor de schademarkt. Zonder houdbaar bedrijfsmodel komt de financiële soliditeit van verzekeraars steeds verder onder druk te staan. Op langere termijn bestaat het gevaar dat verzekeraars hun verplichtingen richting polishouders niet kunnen nakomen. Verzekeraars hebben een deugdelijke strategie nodig om hun verdienmodel meer houdbaar te maken.

Eerder onderzoek van DNB heeft geholpen om het bewustzijn van verzekeraars te vergroten dat aanpassing van verdienmodellen nodig is. In het komende jaar beoordeelt DNB de aanpassingsstrategieën van verzekeraars op realisme en concreetheid. Ook beoordelen we of de strategie daadwerkelijk wordt omgezet in heldere keuzes en daaruit volgende acties. De resultaten van dit onderzoek koppelen we in eerste instantie terug aan de betrokken individuele instellingen. In een sector-

brief delen we de rode draad met de hele sector. Daarnaast is het in deze situatie eens te meer van belang dat de kosten worden beheerst en de kosten die benodigd zijn om leven- en pensioenportefeuilles af te wikkelen adequaat worden meegenomen in de best estimate van de verplichtingen. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat verzekeraars in de kostenvoorziening vaak vooruitlopen op kostenbesparingen, bepaalde kosten niet meenemen of nog uitgaan van nieuwe productie. Bij een onverhoopte run-off blijkt de kostenvoorziening dan fors te moeten worden verhoogd om de verplichtingen af te wikkelen, met negatieve gevolgen voor de Solvency II ratio. DNB onderzoekt of (levens)verzekeraars kosten(prognoses) adequaat meenemen en monitoren in de technische voorzieningen, zodat de verzekeringsverplichtingen nagekomen kunnen worden, ook in een krimpemde markt. De resultaten koppelen we direct terug aan de sector en indien wenselijk bieden we – bijvoorbeeld via een sectorbrief – nadere guidance.

Pensioenfondsen: toekomstbestendigheid bedrijfsmodel

De toenemende complexiteit van de sector zet de houdbaarheid van het bedrijfsmodel van sommige pensioenfondsen verder onder druk. Consolidatie is mogelijk een oplossing.

DNB vervolgt haar eerdere onderzoeken naar de toekomstbestendigheid van het bedrijfsmodel van pensioenfondsen door ook in 2016 kwetsbare

pensioenfondsen te vragen naar een heldere toekomstvisie. Wij vragen deze pensioenfondsen aan te geven ofwel welke maatregelen zij treffen om de toekomstbestendigheid van hun bedrijfsmodel te vergroten of op welke wijze zij het fonds op beheerste en integere wijze afwickelen. Aansluiting bij een Algemeen Pensioenfonds (APF) is hierbij een mogelijkheid. Door tijdig duidelijke keuzes te maken kunnen zij voorkomen dat door uitstel de pensioenopbouw van deelnemers onnodig verder onder druk komt.

Dit onderzoek voeren we uit in nauwe samenwerking met verschillende nog te identificeren fondsen en eventuele geleerde lessen delen we met de hele sector. DNB neemt maatregelen indien wetgeving hierom vraagt.

Beleggingsondernemingen: houdbaarheid bedrijfsmodel

Kleine beleggingsondernemingen hebben in toenemende mate moeite het hoofd boven water te houden. Zij ondervinden concurrentie van grote beleggingsondernemingen, die schaalvoordelen genieten en middelen hebben om te investeren in technologische innovaties. De houdbaarheid van het bedrijfsmodel van kleine beleggingsondernemingen komt hiermee onder druk te staan. In deze situatie is het des te belangrijker dat beleggingsondernemingen voldoende kapitaal aanhouden om de continuïteit van de dienstverlening - en daarmee de belangen van de klanten - te waarborgen.

DNB wil in 2016 bereiken dat de sector doorlopend en structureel voldoet aan de wettelijke kapitaaleisen. Tevens moet de kapitaalpositie van risico-instellingen verbeteren. Daarnaast willen we kwetsbare bedrijfsmodellen identificeren, waarbij we streven naar een weerbare en solide sector die in staat is om schokken op te vangen. DNB zal beleggingsondernemingen preventief beïnvloeden en bijsturen, en waar nodig middels een handhavingsbeleid sanctioneren indien er alsnog een tekort wordt geconstateerd.

Betaalinstellingen: houdbaarheid bedrijfsmodel

De winstgevendheid van met name kleinere betaalinstellingen lijkt steeds meer onder druk te staan. Naar verwachting zal deze druk zich voortzetten, door een toename van het aantal spelers in Nederland en doordat creditcard-maatschappijen (in verband met nieuwe regelgeving van Europese Commissie) hun tarifieringstructuren aanpassen. Deze druk kan de concurrentie en de innovatie in de sector verder bevorderen. Tegelijkertijd kan de prijserosie ervoor zorgen dat instellingen meer moeite hebben om te voldoen aan de wettelijke vereisten op het gebied van integere en beheerste bedrijfsvoering. DNB verwacht van betaalinstellingen dat zij voldoende verdienmogelijkheden scheppen om te kunnen voldoen aan de wettelijke vereisten en daarnaast voldoende ruimte creëren voor innovatie. In 2016 onderzoeken we daarom de houdbaarheid van de verdienmodellen van betaalinstellingen. Hierbij kijken we naar de rol van een betaalinstelling

in de betaalketen, het businessmodel, budgettering en liquiditeiten. Waar nodig zullen betaalinstanties maatregelen moeten nemen om het bedrijfsmodel toekomstbestendig te maken of de keuze maken voor een gecontroleerde exit.

3.2 Regulier toezicht

3.2.1 Banken

De invoering van het SSM per 4 november 2014 heeft geleid tot een fundamentele herinrichting en intensivering van het banktoezicht. Hoewel de ECB al het toezicht coördineert, blijven de nationale toezichthouders in belangrijke mate verantwoordelijk voor de dagelijkse uitvoering van het toezicht binnen het SSM. Daarnaast is DNB medeverantwoordelijk geworden voor het toezicht op alle banken die deel uitmaken van het SSM. De SSM-toezichtmethodiek brengt ook nieuwe taken met zich mee, zoals het on-site toezicht. Daarbij is het SSM-toezicht sterk data-gedreven.

Het Europese banktoezicht is nog volop in transitie. De manier waarop het SSM zich de komende jaren zal ontwikkelen, is een van de belangrijkste bepalende factoren voor de kwaliteit van het toezicht. DNB wil zich inzetten voor een sterk en effectief SSM, dat ten dienste staat van effectief toezicht op alle banken in het eurogebied. Daarbij hebben we ook oog voor de efficiëntie van het toezicht: richting de instanties moet sprake zijn van één toezichthouder en moeten dubbelures zoveel mogelijk worden voorkomen.

Op het gebied van regelgeving zal het komende jaar in het teken staan van succesvolle doorontwikkeling van de Bazelse kapitaaleisen en van de nadere technische invulling van recente Europese wetgeving. Binnen het SSM komt de nadruk te liggen op de verdere harmonisatie van nationale opties en discreties in de CRD IV. Daarnaast worden in 2016 de nieuwe Europese Marktinfrastructuur Verordening (EMIR) en de nieuwe eisen voor Total Loss Absorbing Capacity (TLAC) geïmplementeerd. Bij de nadere ontwikkeling van kapitaaleisen is het totaaleffect ervan op de kapitaalpositie van banken een belangrijk vraagstuk dat de komende tijd de nodige aandacht vraagt. Daarnaast heeft DNB, vanuit haar gecombineerde taakuitoefening van toezichthouder en resolutie-autoriteit, oog voor de samenhang van toezicht- en resolutievereisten.

In het integriteitstoezicht blijven we bij de eerder benoemde speerpunten uit onze Visie op Toezicht 2014-2018 alertheid bij incidenten, doorlopend zicht op integriteitsrisico's, verdiepende (thematische) onderzoeken en scherpte in de follow-up.

Uit recente onderzoeken van DNB in de bankensector blijkt onder meer dat sommige banken onvoldoende inzicht hebben in de integriteitsrisico's van hoogrisicoactiviteiten (zoals private banking en trade finance-activiteiten) en in de beheersing daarvan door dochters en bijkantoren (remote entity risk). Om invulling te kunnen geven aan de maatschappelijke verwachtingen en de integriteitsrisico's bij banken adequaat te

adresseren, vergt het integriteitstoezicht op banken een intensivering in 2016.

Dat alles leidt tot de volgende accenten voor het lopende toezicht in het komende jaar:

- DNB wil bijdragen aan een hoogkwalitatieve besluitvorming van de Supervisory Board en de effectiviteit van de Joint Supervisory Teams verder helpen vergroten. Om dat te bereiken vergroten we ons inzicht in risico's bij significante banken, door goede samenwerking tussen de banktoezichtdivisies. We richten een regulier proces in voor een goede micro-macro-koppeling. Ook in het toezicht op de minder significante instellingen wil DNB een voorbeeldrol vervullen door uitstekende risicoanalyse en gebruik van betrouwbare toezichtrapportages.
- Voor het toezicht op de significante banken wil DNB met name inzetten op versterking van haar analyse en oordeelsvorming door horizontale benchmarking: we gaan banken meer onderling vergelijken. Daarnaast onderhouden we een continue dialoog met vertegenwoordigers van de sector en specifieke groepen. We zetten onze capaciteit flexibel in op de grootste risico's.
- Het SSM ziet er in het reguliere toezicht op toe dat banken voldoen aan de eisen ten aanzien van solvabiliteit, liquiditeit en de grote-postenregeling. Ze borgt dat banken ook voor overige risico's adequate kapitaal- en liquiditeitsbuffers aanhouden. Daarnaast

zijn de reguliere toezichtwerkzaamheden gericht op identificatie en mitigatie van risico's en op preventie, met inzet van het daarvoor beschikbare instrumentarium. Denk hierbij aan risico-identificatieprogramma's, verdiepende on-site onderzoeken, toetsing van beleidsbepalers, (organisatie van) seminars, workshops en nieuwsbrieven.

- Ten aanzien van het integriteitstoezicht wordt verwezen naar paragraaf 2.2.2. Daarbij geldt dat de uitoefening van de toezichttaken die voortvloeien uit de Wft wordt afgestemd met het SSM. Daarnaast zoekt DNB in EBA-verband actief samenwerking met collega-toezichthouders om - waar mogelijk - haar informatiepositie te versterken en good practices in het toezicht te delen.

Tot slot constateerde DNB in haar onlangs uitgebrachte Visie op de structuur van de Nederlandse bankensector dat de bancaire markt baat heeft bij de komst van nieuwe toetreders en meer concurrentiedynamiek. Als uitwerking hiervan onderzoekt DNB de komende tijd de mogelijkheden om deelvergunningen af te geven en doet DNB een pilotstudie naar de invoering van standaardproducten om prijsvergelijking te vergemakkelijken.

3.2.2 Verzekeraars

In 2016 treedt Solvency II in werking. Het verdienmodel van verzekeraars staat al jaren onder druk. Solvency II maakt de consequenties hiervan

zichtbaar. Het risico bestaat dat verzekeraars ontoereikend zijn gekapitaliseerd volgens de nieuwe normen. Een aantal verzekeraars heeft mogelijk niet het herstelvermogen om er zelfstandig bovenop te komen. DNB wil op basis van het nieuwe toezichtkader tijdig inzicht krijgen in de financiële gezondheid van verzekeraars en hiernaar handelen.

Goed toezicht begint met het verkrijgen van goede data. Het beoordelen van de rapportages op plausibiliteit en prudentie blijft daarom in 2016 van groot belang. DNB ziet er proactief op toe dat verzekeraars via hun kapitaalbeleid en risicomanagement de kans verkleinen dat zij onder de kapitaaleisen geraken. Voor de verzekeraars die niet aan de eisen kunnen voldoen, zullen we herstelplannen op haalbaarheid beoordelen. Voor verzekeraars met onvoldoende herstelvermogen sturen we op een ordelijke oplossing ter bescherming van de polishouders. Hiertoe zal DNB waar wenselijk de grenzen van het wettelijke kader opzoeken en waar nodig de wetgever om aanpassingen vragen. Tot slot ontwikkelen we – zoals we in 2015 bij banken deden – in 2016 een visie op de structuur van de verzekeringssector. Aandacht gaat hierbij uit naar omvang, concentratiegraad, verdienmodellen, heterogeniteit en internationalisering.

Dit vertaalt zich in de volgende accenten in de werkzaamheden voor 2016:

- DNB stuurt actief op goede datakwaliteit.
- DNB identificeert vroegtijdig verzekeraars die het risico lopen om niet langer aan de wettelijke kapitaalvereisten te voldoen en stuurt zondig preventief op herstel.
- DNB ontwikkelt een crisis- en resolutiekader voor verzekeraars in Nederland en zet dit onderwerp op de agenda in de EU.
- DNB draagt bij aan de doorontwikkeling van Solvency II en totstandkoming van internationale kapitaaleisen voor verzekeraars.
- DNB communiceert helder en consistent naar de sector en is transparant over de resultaten en effecten van onderzoeken, onder andere via nieuwsbrieven, dialoogsessies of rondetafelbijeenkomsten.
- Over het integriteittoezicht leest u meer in paragraaf 2.2.2. Bewustwording ten aanzien van integriteitrisico's bij verzekeraars krijgt in 2016 nader aandacht. In het bijzonder volgt begin 2016 nadere guidance over de manier waarop verzekeraars de vereisten op grond van de Sanctiewet kunnen uitvoeren.

3.2.3 Pensioenfondsen

De discussie over de toekomst van het pensioenstelsel wordt komend jaar voortgezet. DNB wil aan deze discussie een bijdrage leveren in lijn met haar eerder uitgebrachte position paper ten behoeve van de Nationale pensioendialoog. Bij een eventuele transitie van het huidige stelsel naar

nieuwe contracten is het de taak van DNB erop toe te zien dat de belangen van de stakeholders op evenwichtige wijze worden afgewogen en dat de transitie financieel verantwoord en operationeel goed verloopt.

Een mogelijke stijging van de rente kan prijsschokken op financiële markten met zich meebrengen. Tegen die achtergrond vraagt de beheersing van marktrisico's ook in 2016 veel aandacht. Verder zullen pensioenfondsen in 2016 de herstelplannen, die in 2015 voor de eerste keer onder het nieuwe FTK werden ingediend, moeten actualiseren. Mede gezien de macro-economische omgeving, in het bijzonder de lage rente, is het zaak dat pensioenfondsen werken aan de versterking van de financiële soliditeit van pensioenfondsen en het vertrouwen in het pensioenstelsel. Tot slot treedt op 1 januari waarschijnlijk de Wet Algemeen Pensioenfonds (APF) in werking. DNB staat positief tegenover de totstandkoming van het APF en zal zorgdragen voor een efficiënt proces van vergunningverlening.

Dit vertaalt zich in de volgende accenten in het lopende toezicht voor 2016:

- DNB ziet erop toe dat instellingen die overgaan tot premieovereenkomsten met variabele uitkeringen vanaf dag één voldoen aan de nieuwe wet- en regelgeving en dat eventuele transitie beheerst plaatsvindt.
- DNB voert reguliere toezichtwerkzaamheden uit gericht op identificatie en mitigatie van risico's en op preventie, met inzet van daarvoor beschikbare instrumentarium zoals risico-identificatieprogramma's, verdiepende on-site onderzoeken, het toetsen van beleidsbepalers, het organiseren van seminars, workshops en rondetafelsessies en nieuwsbrieven.
- Over het integriteitstoezicht leest u meer in paragraaf 2.2.2. In het bijzonder zal DNB erop toezien dat fondsen hun risico op belangenverstremgeling goed hebben geïdentificeerd, geanalyseerd en gemitigeerd. Dat geldt zowel voor mogelijke belangenverstremgeling bij persoonlijke netwerken en nevenfuncties als bij uitbesteding aan derde partijen. Verder geldt dat uitbesteding in het algemeen een punt van aandacht zal worden, met name waar het gaat om het nemen en borgen van de verantwoordelijkheid voor integriteit-gerelateerde processen.

3.2.4 Overige instellingen

DNB legt in de risico-identificatie en -mitigatie van beleggingsondernemingen en -instellingen in 2016 de nadruk op adequate kapitaalbuffers en een gezonde bedrijfsvoering. Daarbij wordt in het bijzonder gekeken naar de levensvatbaarheid van

bedrijfsmodellen. Extra aandacht besteden we verder aan het verbeteren van de datakwaliteit. Op het gebied van regelgeving werkt EBA aan een herziening van het CRD IV-raamwerk voor beleggingsondernemingen, waarbij de inzet van DNB is dat de regelgeving simpeler wordt en meer gericht op de specifieke risico's.

DNB heeft in de Visie op Toezicht 2014-2018 de ambitie uitgesproken om de trustsector naar een hoger volwassenheidsniveau te brengen. Uitgangspunt hierbij is dat 'de integriteit van de trustsector buiten enige twijfel dient te staan', zoals de minister van Financiën het formuleerde in zijn brief van 14 mei 2015 aan de Tweede Kamer. Uit de bevindingen van DNB blijkt dat dit een uitdaging is.

We concludeerden eerder dat de integriteitsrisico's te hoog zijn en deze onvoldoende door de kantoren worden beheerst. In samenwerking met het ministerie van Financiën wordt nu, mede op verzoek van DNB in haar wetgevingsbrief 2015, gewerkt aan aanscherping van de Wtt en onderliggende regelgeving, om onder meer de meest risicovolle activiteiten die trustkantoren uitvoeren te voorkomen of te beëindigen. In elk geval totdat de regelgeving is geïmplementeerd, is een intensivering van dit toezicht noodzakelijk. Komend jaar zal DNB in samenwerking met instanties zoals verenigd in het Financieel Expertise Centrum (FEC), scherp toezien op de wijze waarop trustkantoren hun poortwachtersrol vervullen.

Over het integriteitstoezicht op betaalinstanties leest u meer in paragraaf 2.2.2. Daarnaast gaan we – in vervolg op de initiatieven van 2015 – met de sector verder in gesprek over hoe innovatieve kracht mede kan worden ingezet voor de beheersing van integriteitsrisico's.

DNB gaat komend jaar het nieuwe toezichtregime voor kredietunies uitvoeren. De daartoe vastgestelde Wet toezicht kredietunies van 3 juli 2015 kan pas in werking treden wanneer de Europese Commissie bepaalt dat de Nederlandse kredietunies worden uitgezonderd van de werkingssfeer van de richtlijn en verordening kapitaalvereisten. De Nederlandse regering heeft daartoe een verzoek gedaan. De verwachting is dat de uitzondering dit najaar zijn beslag krijgt. Lagere regelgeving is inmiddels in voorbereiding, gericht op inwerkingtreding van de wetgeving begin 2016. Omdat kleine kredietunies vrijgesteld zullen zijn van de wettelijke vergunningplicht, is de verwachting dat het aantal vergunninghouders in het eerste jaar zeer beperkt zal zijn.

3.2.5 BES-toezicht

DNB heeft onder meer op grond van de Wet financiële markten BES (Wfm BES) de taak om prudentieel en integriteitstoezicht te houden op financiële instellingen die actief zijn op Bonaire, St. Eustatius en Saba (Caribisch Nederland). Het ambitieniveau is dat instellingen onder ons toezicht in Caribisch Nederland in de regio de reputatie genieten van veilig, solide en integer.

Bij onze aanpak van de beheersing van het integriteitsrisico richten we ons op het verder verbeteren van de integere bedrijfsvoering van de instellingen gevestigd op de BES-eilanden. Die verbetering moet leiden tot een gemiddeld 'voldoende'-score voor de beheersing van het integriteitsrisico door de instellingen einde 2016. Hiertoe stellen we per sector aandachtspunten op voor integriteitsrisico en -beheersing. DNB zal hierbij ondersteunend optreden met eventuele nadere guidance. Door risicovolle instellingen in elen in subgroepen kunnen we per subgroep een handhavings- en interventiestrategie op maat opstellen. Instellingen die aanhoudend niet voldoen aan de gestelde eisen kunnen rekenen op formele maatregelen.

DNB heeft ook een prudentiële toezichttaak ten aanzien van financiële instellingen op de BES-eilanden. Als uitgangspunt geldt dat instellingen

eind 2016 over een financiële positie moeten beschikken die zich ruim boven het regionaal gemiddelde bevindt. Het gaat echter vrijwel steeds om bijkantoren van financiële instellingen met zetel buiten Caribisch Nederland, waarbij DNB als zogenoemde 'host' toezichthouder beperkte mogelijkheden heeft om toe te zien op de financiële positie van de betrokken entiteit. Voor de uitvoering van het BES-toezicht is DNB in sterke mate afhankelijk van het toezicht van de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) en van de effectiviteit en integriteit van haar functioneren. Voor een slagvaardige uitoefening van het BES-toezicht en om effectief handhavend optreden mogelijk te maken, heeft DNB het ministerie van Financiën gevraagd in de Wfm BES een aantal voorzieningen te treffen die op korte termijn essentieel zijn voor het uitvoeren van haar wettelijke taken.

Bijlage A: Beoogde effecten themaonderzoeken 2016

Figuur A1 - Crosssectorale themaonderzoeken

Themaonderzoek	Beoogde effecten
Verschuiving van activiteiten tussen (anders gereguleerde) sectoren	<p>Verschuiving van risico's bij banken, verzekeraars en pensioenfondsen worden vroegtijdig geadresseerd door DNB</p> <p>Instellingen maken op basis van een zorgvuldige beoordeling van integriteitsrisico's bewuste keuzes over het behoud en de acceptatie van hoogrisicoclienten</p>
Implementatie EMIR	<p>DNB en instellingen hebben inzicht in de liquiditeitsrisico's die voortvloeien uit hoofde van EMIR</p> <p>DNB heeft inzicht in de mate van compliance met overige EMIR-eisen, zoals rapportageplicht, onderpanduitwisseling en dagelijkse waardering</p>
Datakwaliteit	<p>De datakwaliteit van de Nederlandse banken behoort vanuit het perspectief van de ECB/SSM tot de top 5 van Europa</p> <p>Het kwaliteitsniveau van de data van verzekeraars en pensioenfondsen verbetert structureel, merkbaar aan minder fouten in rapportages aan DNB</p>
Lage rente en search for yield: risicocultuur onder druk	<p>Instellingen beheersen beleggingsrisico's adequaat</p> <p>Instellingen hebben een verantwoorde risk appetite en passen deze effectief toe in het bedrijfsmodel, de strategie en (risico)cultuur</p> <p>Banken gebruiken hun liquiditeitsportefeuille primair als buffer voor het opvangen van onverwachte liquiditeitsuitstromen</p>
Kwaliteit strategische besluit- en visievorming	<p>Instellingen hanteren een concrete en kwalitatief goede langetermijnvisie en -strategie als leidraad voor de dagelijkse besluitvorming.</p>
Kwaliteit transactiemonitoring	<p>Instellingen beschikken over adequaat risicogebaseerd beleid en effectieve systemen voor de monitoring van transacties</p>

36

Impact technologische innovatie: bedrijfsmodellen onder druk en cyberdreiging	DNB heeft inzicht in de impact van technologische innovatie op relevante beleidsinstrumenten en wet- en regelgeving
	Banken nemen voldoende beheersingsmaatregelen die innovatie gerelateerde risico's adresseren Financiële instellingen identificeren tijdig en adequaat de integriteitsrisico's die ontstaan als gevolg van technologische innovaties in hun bedrijfsvoering en dienstverlening
Verminderde marktliquiditeit	DNB en instellingen hebben zicht op de potentiële gevolgen van marktliquiditeit, zodat bewuster met risico's wordt omgegaan

Figuur A2 - Themaonderzoeken Banken

Themaonderzoek	Beoogde effecten
Kapitaaleisen in ontwikkeling	De kapitaalstandaarden voor banken zijn adequaat gekalibreerd
Verantwoord beloningsbeleid banken	Banken beschikken over een verantwoord beloningsbeleid waarmee zij voldoen aan de geldende normen en leveren correcte informatie hieromtrent
Kredietrisicobeheer, met aandacht voor verborgen kredietverliezen	Banken hanteren een waarheidsgetrouwe waardering van leningen en onderpanden, treffen voldoende voorzieningen en hebben een adequaat kredietrisicobeheer
Concentratierisico	DNB heeft inzicht in de concentratierisico's bij banken Banken beheersen deze risico's adequaat
Kwetsbaarheid voor wijzigingen in rente(structuur)	DNB heeft inzicht in de impact van wijzigingen in de rentestructuur op de winstgevendheid van banken en de sector is zich bewust van deze impact

Figuur A3 - Themaonderzoeken Verzekeraars

Themaonderzoek	Beoogde effecten
Implementatie Solvency II: kwaliteit kapitaal- en dividendbeleid en kwaliteit actuariële functie	Verzekeraars hebben een adequaat ingerichte actuariële functie en een goed kapitaal- en dividendbeleid
Integriteitsrisico's bijkantoren verzekeraars	Grote Nederlandse verzekeraars hebben voldoende geborgd dat integriteitsrisico's bij hun remote offices worden beheerst Buitenlandse bijkantoren in Nederland beheersen integriteitsrisico's en komen hun verplichtingen op grond van de Wwft en Sw na
Aanpassing verdienmodellen bij levensverzekeraars (inclusief kostenbeheersing en adequate kostenraming in de technische voorziening)	Verzekeraars hebben een concrete en realistische strategie om hun verdienmodel meer houdbaar te maken en boeken aantoonbaar voortgang in de uitvoering daarvan Levensverzekeraars nemen kosten adequaat mee in de technische voorzieningen zodat de verzekeringsverplichtingen nagekomen kunnen worden

Figuur A4 - Themaonderzoeken Pensioenfondsen

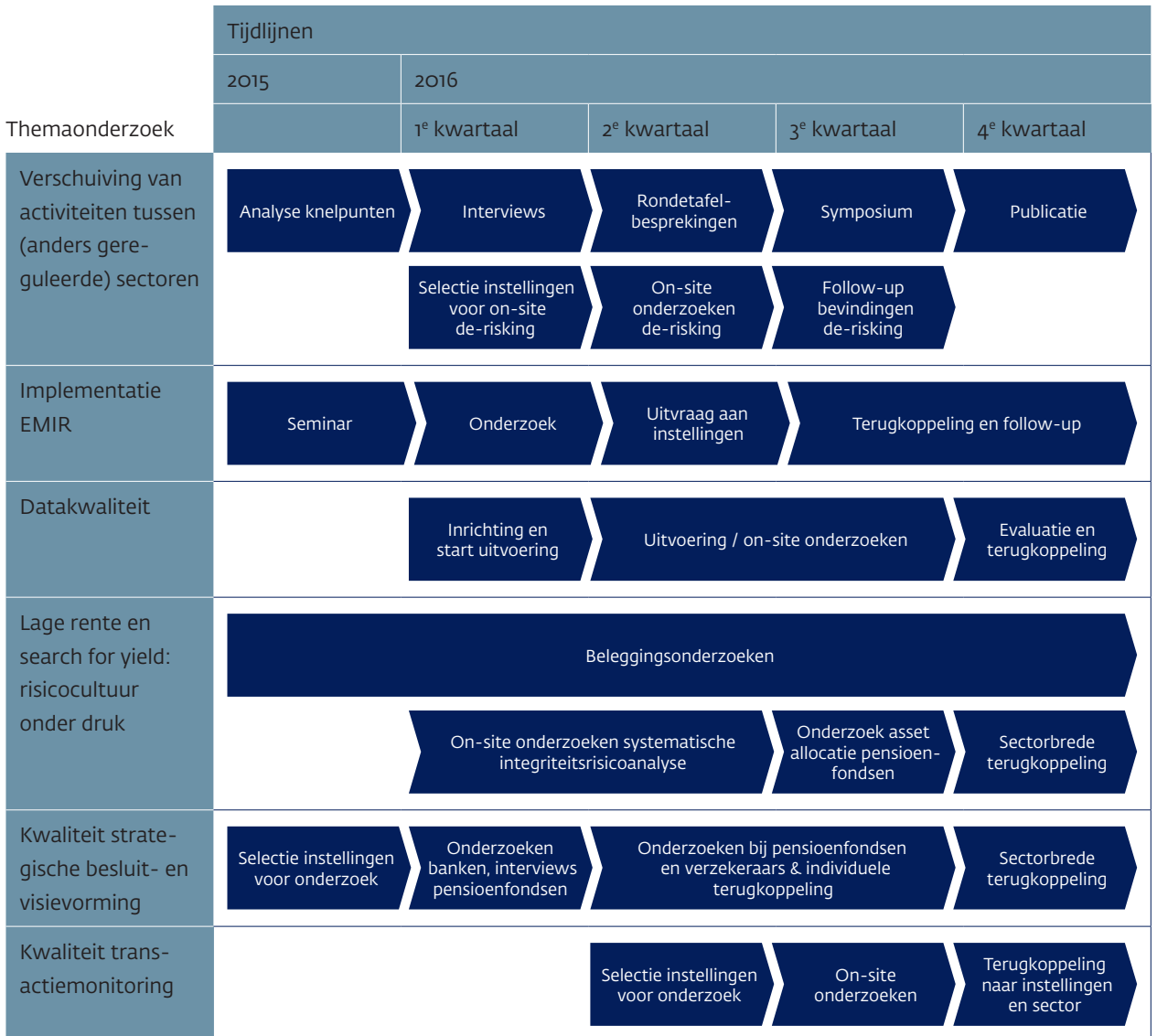
Themaonderzoek	Beoogde effecten
Evenwichtigheid in financiële opzet	Pensioenfondsen verbeteren de kwaliteit van herstelplannen en de jaarlijkse haalbaarheidstoets
	Pensioenfondsen werken onderdelen van het nFTK nader uit en voeren kwaliteitsverbeteringen door
Duurzaam (beleggings)beleid	Verbetering borging duurzaam beleggingsbeleid in de pensioensector
	Pensioenfondsen zonder uitgewerkt beleid gaan dit vorm geven
Toekomstbestendigheid bedrijfsmodel	Pensioenfondsen hebben een heldere toekomstvisie, nemen maatregelen om hun bedrijfsmodel toekomstbestendig te maken, of maken de keuze voor afwikkeling

Figuur A5 - Themaonderzoeken Overige instellingen

Themaonderzoek	Beoogde effecten
Kwaliteit auditfunctie trustkantoren	Integere dienstverlening door trustkantoren, met behulp van een adequaat beheersingsraamwerk
Beleggingsondernemingen: houdbaarheid bedrijfsmodel	Beleggingsondernemingen hanteren solide bedrijfsmodellen om schokken in de vraag te kunnen opvangen
	De kapitaalpositie van risico-instellingen is verbeterd
Betaalinstellingen: Houdbaarheid bedrijfsmodel	Kwetsbare betaalinstellingen treffen tijdig duurzame maatregelen zodat zij alsnog toekomstbestendig worden
	Indien betaalinstellingen besluiten tot afwikkeling verloopt deze op een beheerste en integere wijze

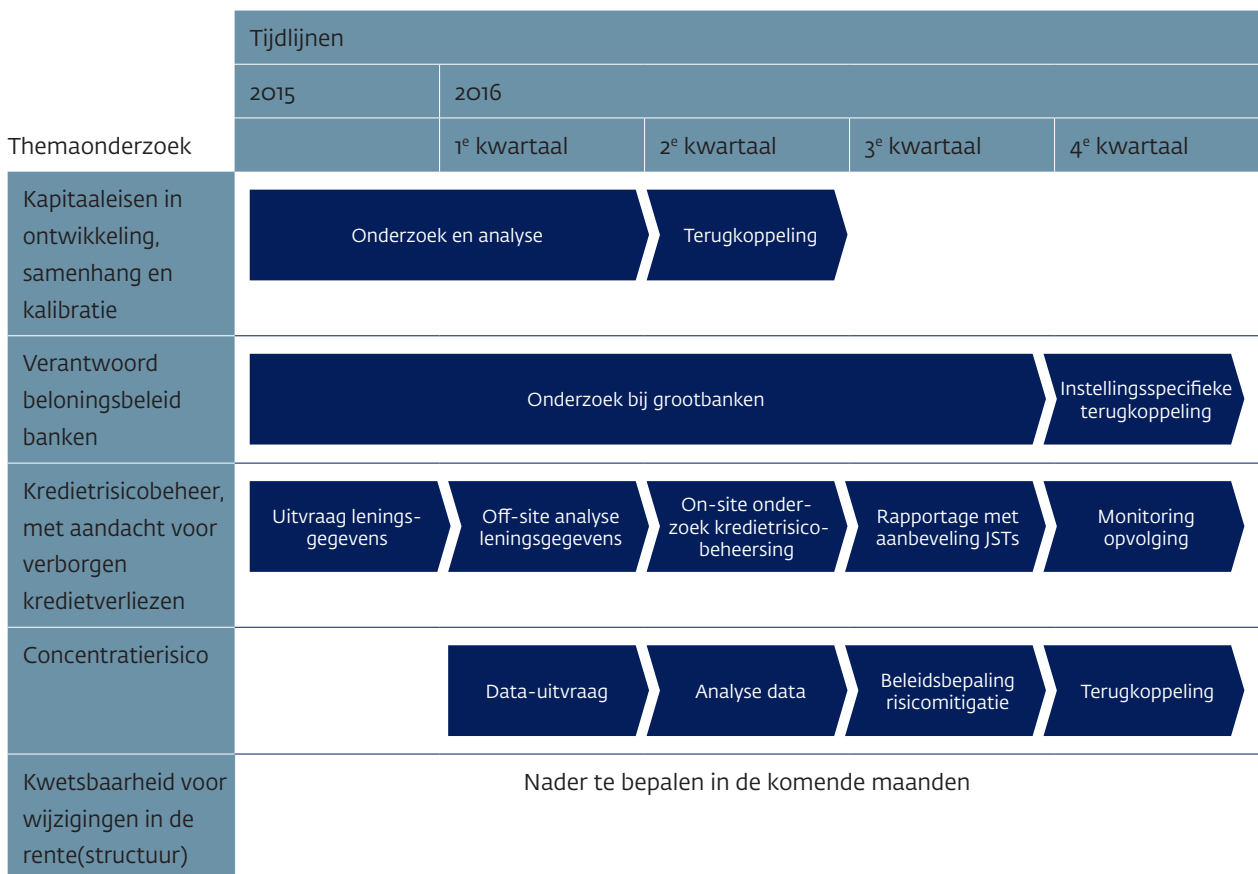
Bijlage B: Tijdsplanning themaonderzoeken 2016

Figuur B1 - Tijdsplanning cross-sectorale themaonderzoeken

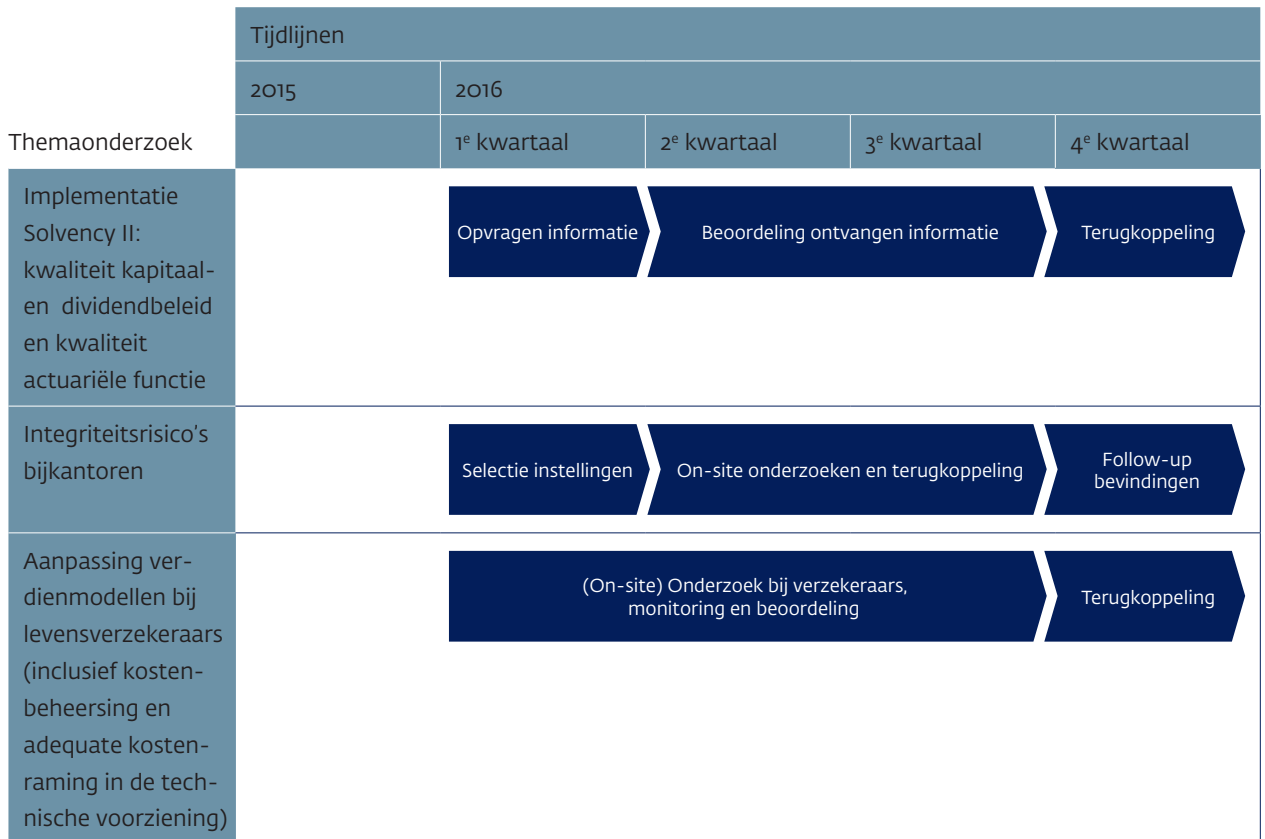

40	Impact technologische innovatie: bedrijfsmodellen onder druk en cyberdreiging	Nader te bepalen in de komende maanden
	Kwaliteit transactiemonitoring	Nader te bepalen in de komende maanden

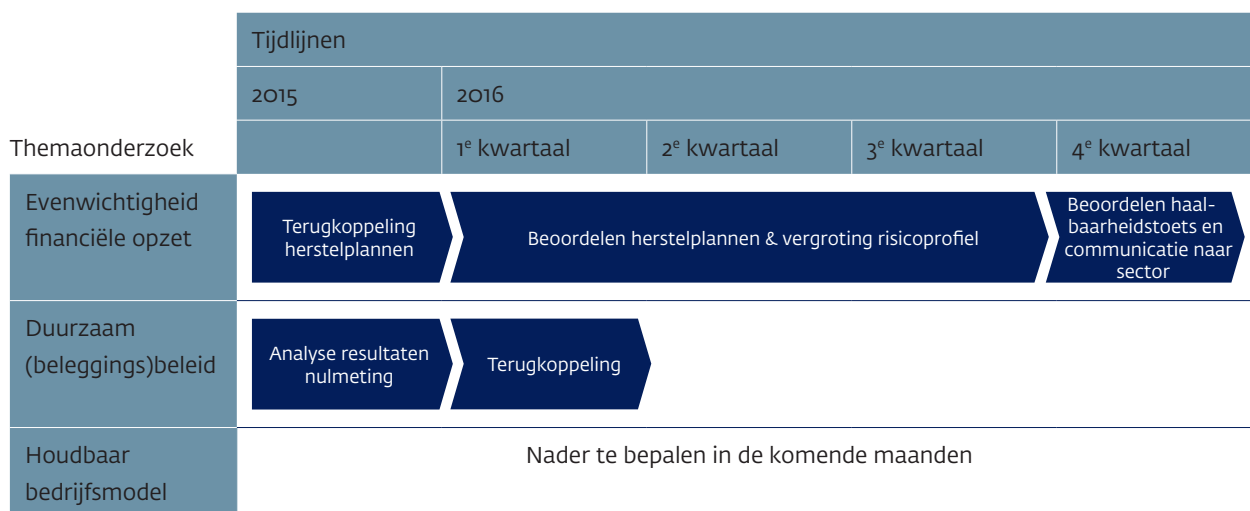
Figuur B2 - Tijdsplanning themaonderzoeken banken

Figuur B3 - Tijdsplanning themaonderzoeken verzekeraars

42 Figuur B4 - Tijdsplanning themaonderzoeken pensioenfondsen

Figuur B5 - Tijdsplanning themaonderzoeken overige instellingen

